

Rodriguez.

Piet van Rooyen. Kaapstad: Quellerie, 2012. 288 pp. ISBN: 978-0-79580-034-4.

DOI: <http://dx.doi.org/10.4314/tvl.v50i2.26>

Piet van Rooyen het reeds bekendheid verworf vir *Die spoorsnyer* (1994), *Die olifantjagters* (1997), *Gif* (2001), *Etosha* (2010) en *Op soek na Hendrik Witbooi* (2011). *Rodriguez*, soos Van Rooyen se vorige romans, is ook op figure en gebeure in die werklikheid gegrond.

Skerf Malan, alias Rodriguez, of dalk andersom, word gedurende 1990 deur Nasionale Intelligensie gestuur om die Renamobeweging in Mosambiek te infiltreer. As diepdekkingsagent is hy oomblik na oomblik in gevaar, kan sy dekking as houhandelaar enige oomblik op die lappe kom. Hy maak kennis met 'n uitgebreide reeks interessante karakters soos die soldate: generaal Dhlakama (Pappa), Gaspar, Matos en Alda, sy lyfeiene, maar ook later gevegskameraad. Daar is ook die ander agente: die Doctore (Winterfeldt), Dik-Daan, Ramec—dit vind hy eers baie laat uit—en selfs historiese figure soos dr. Niel Barnard.

Rodriguez se lewe en bestaan in die bos is aanvanklik slegs gemik op die aanvaarding van die groep en die deurstuur van enkele brokkies inligting oor getalle, operasies en die strategieë van Renamo. Langsamerhand, tussen al die gewag op besoeke van Pappa, kaartspel en sorg vir makouë, die uitdeel van pille en medisyne, wen hy die mense en soldate se vertroue (of so dink hy). Hy oorleef die agterdog, 'n uitmergelende staptog (as vuurdoop) na die toermalynmyne waar vier Russe koelbloedig tereggestel word, malaria en die onderwerping aan die sangoma, Samatsinga, op die toorberg, Gorongoza.

Op grond van bostaande ervarings word hy 'n soort legende onder die plaaslike Renamo-volgelingen, word hy selfs later as militêre leier aanvaar en neem hy aan die einde van die roman aktief deel aan die beplanning en uitvoering van militêre operasies. Die oor-

eenkoms met *Heart of Darkness* is (dalk te) duidelik en hy verwys op 'n stadium self na Kolonel Kurtz. Dit word een van die beskuldigings teen hom: dat hy sy eie koninkryk probeer stig het en sy oorspronklike opdrag vergeet het. Dit is hierdie onwikkeling van totale buitestander en ongewenste indringer tot vertroueling en oënskynlik hooggeagte leiersfiguur wat die kern van die roman vorm. Enkele hoogtepunte in die beskrywing van hierdie twee jaar lange proses is veral die beskrywing van sy aankoms in die bos, die staptog na die toermalynmyne, die besoek aan die panga-panga-oerbos, die konfrontasie met die sangoma op Gorongoza en die hinderlaag teen Frelimo wat hy help uitvoer.

'n Ander deel van die intrige, soos in die meeste spioenasieromans, is die vrees vir verraad en die toenemende besef by leser en karakter dat die verraad op alle vlakke gepleeg word. Skerf Malan/Rodriguez bly maar net die pion in die hande van die skaakmeesters. Uiteindelik (h)erken hy dit, maar ook die grootste vrees vir so 'n diepdekkingsagent: dat die operasie kan misluk. Tussenin is daar die fases van wantroue in sy eie vermoë, twyfel aan sy motiewe en die etiese regverdiging vir sy besluite asook die vind van motivering in die helde van sy geskiedenis.

Rodriguez deur Piet van Rooyen het reeds kontrasterende resensies ontlok. Die skrywer se onthulling dat die roman op 'n ware gebeurtenis gegrond is, het resensente ook twee keer laat lees en 'n voortgesette debat oor die verband tussen fiksie en werklikheid ontlok (lees in hierdie verband veral Chrisna Beuke-Muir se artikel op *Litnet*). Die leser wil graag die verhaal as spanningsverhaal lees en plekplek voldoen dit aan daardie verwagting, veral met die opeenvolging van kort sinne binne kort hoofstukke en die spanning van geweld, oorlog, hindernisse en koelbloedige teregstellings.

Daar is egter ook die dele van besinning, introspeksie, agtergrondsgeskiedenis en die

daaglikse gesloer tydens lang wagtye tussenin, wat die spanningslyn onderbreek.

Die wisseling in fokalisasie, met gepaardgaande terugflitse, dra myns insiens ook by tot 'n te afstandelike vertelling en sluit nie altyd funksioneel aan by die deurlopende interne konflik van die hoofkarakter nie. Die tussenkoms van die perspektief van die alwetende, alomteenwoordige verteller (teenoor die derdepersoonsverteller wat vanuit die fokalisasie van die karakter vertel) raak soms hinderlik en selfs opdringerig. ("Mooi man!" as uitroep by 'n verteller in hierdie roman is nie baie geslaagd nie).

Die ruimtebeskrywing is iets besonder, veral tydens hoogtepunte soos die begin van die roman, waar dieselfde atmosfeer as in "Bos" van Chris Barnard geskep word, en die besoeke aan die inheemse bos en die toorberg. Die magiese realisme wat veral in laasgenoemde twee beskrywings moeiteloos insypel, is merkwaardig hanteer.

Die aspek van eensaamheid, buitestanderskap word van die begin beklemtoon en dit is 'n motief wat tot die einde volgehou word. Rodriguez, die alias, word uiteindelik meer as die oorspronklike Skerf Malan. Hy is in die bos en by die huis ewe ontuis, ewe onwelkom, 'n verraaier, wat nie binne sy eie land of in Mosambiek meer vertrou word nie. As uitvlug word hy weer die houthandelaar wat aanvanklik net sy dekking was—miskien is hout meer vergewensgesind, betroubaar en blywend as mense, al word dit dan ingevoer uit 'n ander land.

Rodriquez is, ten spyte van die enkele beware hierbo genoem, steeds 'n spannende roman wat die leser betrokke hou en uiteindelik ook laat met gedagtes oor groter vraagstukke as die verhaalgebeure.

Johan Anker
AnkerJ@cput.ac.za
CPUT
Wellington-kampus